

Metodiniai pavyzdžiai, kaip mokyti
kalbos į Lietuvą atvykusius ar
sugrižusius ikimokyklinio,
priešmokyklinio amžiaus ir **pradinio**
ugdymo vaikus: individualūs poreikiai ir
kūrybiniai pedagoginiai sprendimai

2019-09-17/18

Vilnius/Kaunas

Prof. dr. Daiva Jakavonytė-Staškuvienė,
Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija

VYTAUTO DIDŽIOJO
UNIVERSITETO
ŠVIETIMO
AKADEMIJA

Išsilavinimas 360°

- Kokius svarbiausius kalbinio ugdymo teigiamus momentus pavyko šiandien pastebėti?
- Pasitardami kartu su kolega išskirkite bent 3-4 labiausiai pavykusius ugdymo veiklų fragmentus, mintis ar idėjas.
Argumentuokite, kodėl būtent tai pasirinkote.

Pamąstykite...

Šiandieniniame gyvenime, kai daug kas vyksta virtualiai, labai svarbūs gebėjimai **mokytis pažinti (žinoti), mokytis daryti (veikti), mokytis susipažinti, mokytis gyventi kartu**. Itin svarbus tampa gebėjimas **daug ką taip aiškiai paaiškinti, kad viską galėtum suprasti nematydamas; užduotis atlikti laiku ir operatyviai**. Štai kodėl toks svarbus kultūrų pažinimas, žinojimas, su kuo gali dirbti ir bendrauti kitoje „laido“ pusėje. **Mokyklos užduotis – tokių įrankių, įrenginių naudojimas.**

(Pagal Agnès, Jean (2013), Shankland, Rébecca (2013) Tarpinian, Armen (2013))

Europos kalbų ugdymo prioritetinė kryptis – integruota kalbų didaktika

Kalbų integracija padeda rasti atsakymus į klausimus, kaip tai kuo kokybiškiau įgyvendinti. Pabrėžiamas **kultūrų dialogas** kaip atviras ir pagarbus procesas tarp žmonių ir jų grupių, skirtingos kilmės ir tradicijų, etninių, kultūrinių, religinių ir kalbinių gebėjimų; keitimasis nuomonėmis paremtas abipusės pagarbos. Laisvė ir galimybė išreikšti save, **noras ir gebėjimas įsiklausyti, ką kiti nori pasakyti, yra būtini elementai.**

(pagal J. C. Beacco, 2008; B. Maurer, 2011; K. B. Abdallah, 2013; V. Castellotti, 2013; A. Belhadj Hacem, 2013)

Europos kalbų ugdymo prioritetai (1)

Kalbos mokomasi pažįstant ir gerbiant kitas kultūras, aiškinantis, kokia yra klasės bendruomenės kultūrinė bei kalbinė patirtis, puoselėjant vertybes. To siekiama būnant atviriems kitų kultūrų pažinimui bei visų bendruomenės narių gerbimui, laikantis susitarimų / taisyklių, mokantis ir siekiant draugiškai gyventi bei siekti savo ir valstybės pažangos.

Europos kalbų ugdymo prioritetai (2)

Mokantis kalbos kaip antros ar trečios kalbos, **pradžioje daugiausiai dėmesio skiriama kalbėjimui, klausymui (supratimui)**. Tam itin padeda įvairios kalbinės situacijos, diskusijos, minčių reiškimas žodžiu. Jeigu kalba itin skiriasi nuo mokinio pirmosios kalbos garsų sistemos, **mokantis žodžių aiškinamasi ir rašybos sistema**. Tuomet vaikai išvengia klaidų, tarimas ir rašymas tampa aiškesnis.

Metodas: Nežinomų žodžių skrynelė (1)

A OUVRIR LES JOURS UN PEU TRISTES

Metodas: Nežinomų žodžių skrynelė (2)

Taikant šį metodą galimos **labai įvairios variacijos**:

1. vieną mėnesį į skrynelę vaikas deda žodžius, kuriuos išgirdo ir kurių reikšmę išsiaiškino.
2. Kitą mėnesį į skrynelę deda žodžius, kuriuos naujus sužinojo perskaitęs knygą.

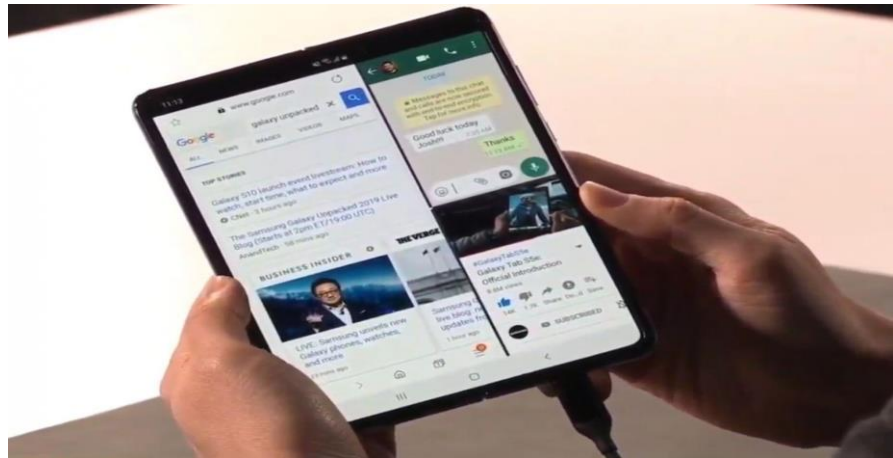
Svarbu: būtina naujus, vaikui dar nežinomus žodžius, įveiklinti, kad jie būtų aktyviai vartojami. Rekomenduojama analizuoti kontekstus, kuriuose jie buvo pavartoti.

!!! Mokytojo pareiga stebėti ir analizuoti skrynelių turinį, aiškintis, kokia klasės situacija, mėginti savo kalboje tam tikrame kontekste pavartoti vieną kitą žodį, posakį ar frazę...

Būtni susitarimai, kad per dieną vaikas turėtų į skrynelę įdėti 1-5 žodžius.

Kodėl kalbinio ir integruoto ugdymo idėja šiandien tokia svarbi? (1)

Gyvenimo kontekstai kinta labai sparčiai. Kasdien pristatomi vis naujesni informacinių technologijų atradimai. Kasdien mus pasitinka vis naujos žinios. Pavyzdžiui, žinia apie sulankstomą telefoną:

Kodėl kalbinio ir integruoto ugdymo idėja šiandien tokia svarbi? (2)

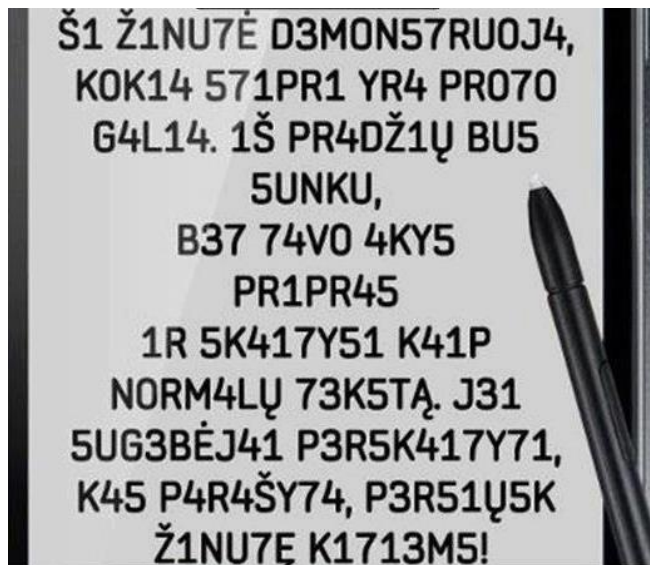

Socialinis gyvenimas vis dažniau persikelia į virtualias erdves, kuriose kuriama tam tikra kultūra. Vis daugiau teksto, kuris dažniausia siejamas su vaizdu, kuriama elektroninėse svetainėse. Todėl jau mokykloje mokiniai turėtų galėti susipažinti su tam tikromis taisyklėmis, galimybėmis, situacijomis ir skirtumais tarp realaus gyvenimo ir „gyvenimo medijose“.

Kad aš galėčiau prisistatyti tinkamai/įvaldyti atitinkamą žodyną, visų pirma aš turiu žinoti, kaip tai padaryti.

Kodėl kalbinio ir integruoto ugdymo idėja šiandien tokia svarbi? (3)

- Sukuriamas refleksyvus, kritiškas, komunikacinis, kūrybiškas, individualus, kolektyvinis ar grupinis darbas. Tai lyg kolektyvinis veiksmas, galintis išprovokuoti naujas normas ir cenzūras, atrandantis ir kuriantis naujus kodus.

(pagal D. Bucheton (2018))

Rytojaus žmogus yra autorius/kūrėjas

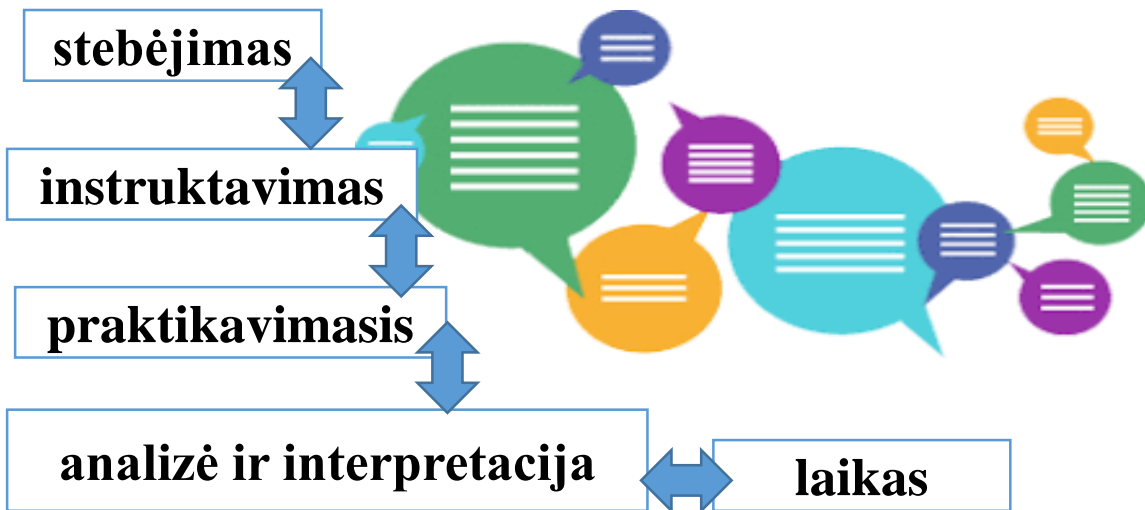
- Pagrindinė ugdymo tema (plačiaja prasme) – tai asmuo, kuris galvoja ir kuria, geba prisiimti atsakomybę ir priimti sprendimus.

Mokytojas šiandien: tyrėjas – ugdytojas

Tai mokytojai, kurie, dirbdami tiria ir atranda naujus ugdymo būdus ir sukaupia nepakeičiamą unikalią ugdymo patirtį. Naujoji inovatyvioji didaktika apima įvairius metodus, analizės gebėjimus, daugiadisciplininę ir tarptautinę kultūrą.

(pagal D. Bucheton (2018))

Atmintinė, padedanti pažinti mokinį:

- **stebėkite mokinį**, žymėkitės jo reakcijas, kokiais atvejais jis elgiasi **pozityviai**, teigiamai, pasiekia geresnį rezultatą;
- **išsigryninkite probleminius tiek dalykinius, tiek kalbinius atvejus**, kuriems reikia skirti daugiau dėmesio ugdymo procese;
- **sudėtingus atvejus analizuokite taikant kelis skirtingus metodus/strategijas**, atkreipkite dėmesį į veiksnius, skatinančius mokinio didžiausią pažangą. **Svarbu identifikuoti ir atrasti naudingiausias, tikslingiausias strategijas, kurias taikant vaikas greičiausiai ir lengviausiai įsisavina ugdymo turinį.**

MOTYVACIJA!!!

- **Motyvacija yra svarbiausias elementas.** Kaip motyvuoti mokinius, yra pagrindinis ir nuolatinis klausimas. Pirmiausiai mes labai stengėmės, kad gamtamokslinės pamokos prancūzų kalba **būtų labai įdomios ir vaikai jose gerai jaustųsi bei norėtų mokytis.**

Liliane Bodenmann (2014)

Pagrindinis integruotos kalbinės didaktikos elementas – labai aiški metodika. (1)

1. Tai, ką mes vadiname **terminologija**. Visi mokiniai, ir mažesni, ir didesni, mato raktažodžius užrašytus lentoje. Tai specifiniai žodžiai/žodynas, aiškiai paaiškintas ir pateikiamas vaikams. Šiuos žodžius mokiniai mokosi aktyviai vartoti.

2. **Ugdymo turinio vizualumas, vaizdus pateikimas**. Viskas, ko mokomės, **turėtų būti susieta su vaizdu**; kuris bus paryškintas, pabrėžiamas, ir padės daugeliui mokinių teisingai suprasti informaciją.

Pagrindinis integruotos kalbinės didaktikos elementas – labai aiški metodika. (2)

3. Mokiniai turėtų žinoti, ko mokysis ir, ką veiks su tuo, ką sužinojo (kaip ugdysis gebėjimus).

Užduoties pavyzdys: *įsivaizduoti save gyvūno vietoje, kuris yra nykstantis. Aš nykstantis gyvūnas; ir aš, gyvūnas, turiu paaiškinti savo problemą; čia ir yra tai, kad mokinyš aiškindamas taikys žinias apie gyvūnų namus; gyvenamas teritorijas.*

Kaip pagalba tiems vaikams, kurie mokosi kalbos, būtini raktiniai žodžiai, gali būti ir filmuoti vaizdai.

Ugdymo kokybės esmė – visų ugdymo dalyvių gebėjimas reflektuoti (tiek procesą, tiek rezultatą).

Tai įmanoma pasiekti tik išsiugdžius metakognityvinius gebėjimus, kurie padeda optimizuoti ir gerinti ugdymo kokybę bei besimokančiųjų pasiekimus.

(pagal A. L. Brown, A. S. Palinscar (1982), S. Borkowski et al. (1990), S. G. Paris, P. Winograd (1990), P. Bourdieu (2001), Ch. Sagnier (2013), P. Stalder (2016))

Gilius refleksijos gebėjimus Šveicarijos mokslininkai (P. Stalder (2016), A. Gohard-Radenkovic (2016), G. Zarate (2016) įvardija kaip esminę pedagogo kompetenciją. **Nuolatinis mąstymas prieš veiklą, veiklos metu ir po jos** sudaro prielaidas kokybiško rezultato siekimui. Pedagogo gebėjimas taikyti reikiamas mokymosi strategijas, pagalbos mokiniui ar jų grupei teikimas reikiamu metu, tinkamu tempu; sudaro sąlygas kokybiškų rezultatų siekimui.

Integruotų kalbinių veiklų pavyzdžiai (1)

Kaip imti interviu?

1. Parink klausimų apie knygų skaitymą. Jų pašnekovui reikėtų užduoti ne daugiau kaip keturis.
2. Klausimus patartina pateikti iš anksto. Tada pašnekovas turės laiko apgalvoti atsakymus ir pokalbis vyks sklandžiau.
3. Susitark su pašnekovu dėl interviu įrašymo diktofonu. Paruošk diktofoną. Jį gali rasti mobiliajame telefone.
4. Klausimus užduok mandagiai, kalbėk taisyklingai.

Interviu imti arba atsakyti į klausimus gali vartodamas visas kalbas, kurias moki. Pavyzdžiui, užduok klausimą viena kalba, o į jį pašnekovas gali atsakyti kita kalba arba atvirksčiai.

Integruotų veiklų pavyzdžiai (2)

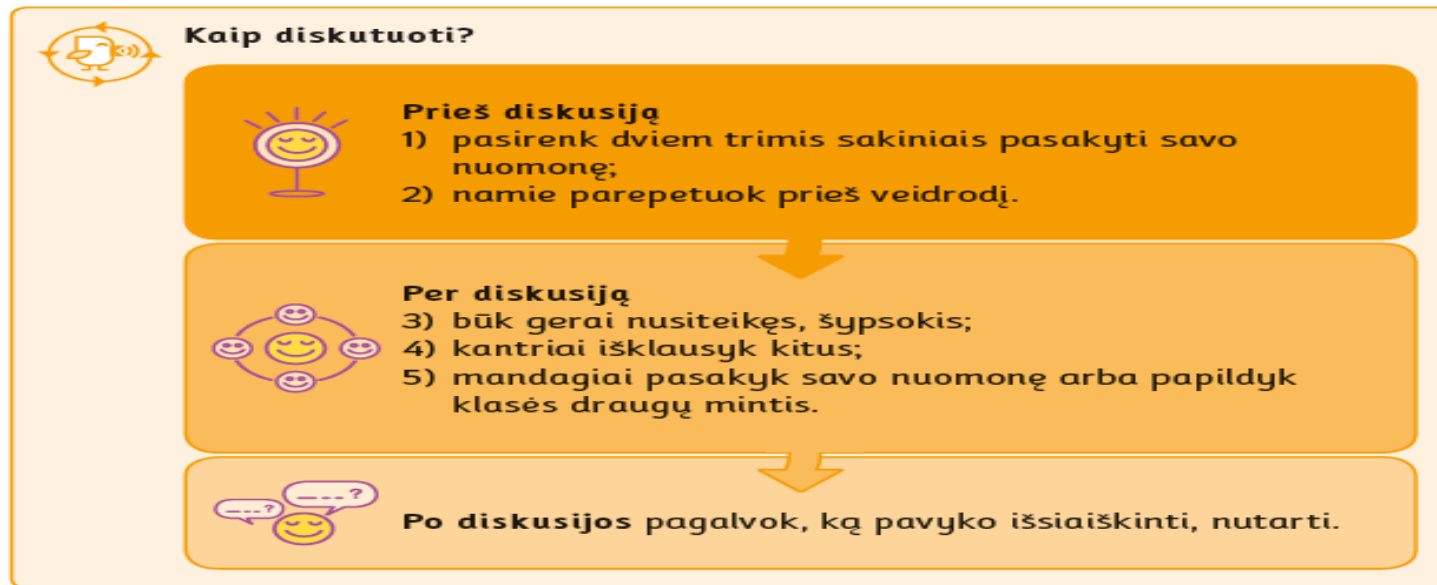
Išklausyk savo interviu įrašą.

- Pagalvok, kas tau pavyko labiausiai. O ką kitą kartą darytum kitaip? Kodėl?
- Kurie draugų atsakymai tave nustebino, kurie pradžiugino, o kurie paskatino susimąstyti?
- Kuriais klausimais norėtum su klasės draugais padiskutuoti?

Interviu refleksija taip pat gali būti organizuojama keliomis kalbomis. Reikėtų mokiniams leisti pasirinkti kalbą, stebėti, ką jie renkasi ir analizuoti, kodėl taip yra. Aiškintis, kaip pasinaudojo pagalba, jeigu ji buvo pasiūlyta.

Integruotų veiklų pavyzdžiai (3)

1. Diskusijai mokiniai pasirengė iš anksto. Pirmiausia išnagrinėjo patarimus „Kaip diskutuoti?“

Diskusijos metu mokiniams galima leisti pasirinkti kalbą, stebėti, ką jie renkasi ir analizuoti, kodėl taip yra. Aiškintis, kaip pasinaudojo pagalba, jeigu ji buvo pasiūlyta. Kokias frazes vartoja, pasiūlyti, kaip jas pakeisti.

Jokios problemos neišspręsimė neturėdami gilių refleksijos gebėjimų.

Kad galėtume diskutuoti bet koku klausimu, turime iš esmės būti sau atsakę, kas šioje srityje yra gerai, ką ir kaip aš galiu padaryti kitaip, kad situacija keistųsi.

Didaktinės užduotys reikalauja išankstinės analizės trijose srityse:

- Kalbos sudėtingumas (struktūra, žodynas ir kt.).
- Kognityvinis sudėtingumas (užduoties tipas, žanras, atlikimo pobūdis ir kt.).
- Realizavimo sąlygos (pasiruošimo laikas ir vykdymas, trukmė, forma (IKT technologijomis ar be jų).
- Patariama veiklas planuoti tarantis su kitais kolegomis.

Pagal šiuos aspektus rekomenduojama apmąstyti ir jau atliktas užduotis/veiklas.

Galimi pedagogo veiklos refleksijos klausimai

Veiklos analizės tinklelis:

Kokį taikėte dalyko turinio dizainą?

Koks buvo Jūsų vaidmuo (kaip mokėte)?

Kaip mokėsi mokiniai, kokie požymiai Jums rodė, kad jiems sekasi?

Kokiu metodu/metodais teikėte grįžtamąjį ryšį?

Kokios mokinių veiklos dominavo?

Metodikos/mokymosi stiprybės ir tobulintini aspektai (problemų įvardijimas)

Privalumai ir pozityvūs momentai

Tobulintini ir negatyvūs momentai

Sintezė ir apibendrinti pastebėjimai

Kodēl tokie svarbūs metakognityviniai gebėjimai? (1)

Ryšys tarp metakognicijos ir mokymosi gebėjimų valdymo yra centrinis. Metakognityviniai gebėjimai leidžia apsvarstyti didaktines priemones, kurios taikytos mokymosi procese, apimant pažintinius, emocinius ir socialinius aspektus.

Svarbu!!! Jeigu mokytojas turi mokinį iš jam mažai žinomos kultūros, būtina susipažinti su kultūra, išmokti esminius vaiko pirmos kalbos žodžius.

(pagal A. L. Brown ir R. A. Palinscar, 1982; S. G. Paris, P. Winograd, 1990; A. L. Brown ir J. C. Campione, 1996; Ch. Sagnier, 2013)

Kodėl tokie svarbūs metakognityviniai gebėjimai? (1)

Kokybiškame ugdyme dominuoja didaktiniai veiklos organizavimo ir reagavimo būdai, **paremti metakognicija**, padedančia optimizuoti vaikų mokymąsi.

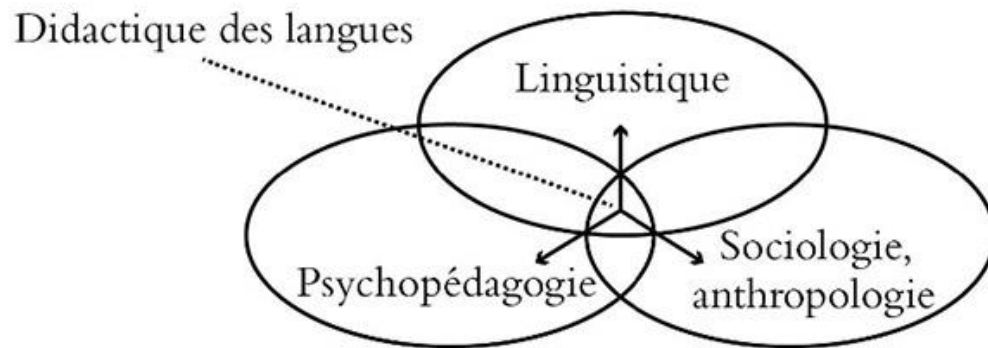
Apmąstymas remiamas kognityvumu (apimančiu konstatuojamąsias ir procedūrines žinias; problemų sprendimą; mąstymą apie pasirinktas ir taikytas strategijas mokymosi procese).

Tik mąstydamas apie tai, kaip vaikui sekasi, mokytojas gali priimti tinkamus sprendimus veiklos diferencijavimo klausimais.

Kiekviena ugdomoji veikla pasiteisina tik tada, jeigu ji duoda teigiamų rezultatų! Visi ugdymo metodai, priemonės pateisinami tiek, kiek jie sudaro prielaidas išmokti to mokslo, kurio mokomasi.

Klausimas diskusijai: Kokį žodį/sakinį išiminėte? Kodėl?

Dėkoju už dėmesį!

Jeigu turėtumėte klausimų, kviečiu rašyti adresais:

daiva.jakavonyte-staskuviene@vdu.lt

daiva.jakavonyte@gmail.com

Išsilavinimas 360°

